

ПРЕДПОЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОИЗХОДА НА ЧАСТ ОТ ТОПОНИМИТЕ В СЪЩИНСКА СРЕДНА ГОРА И ПО ПОРЕЧИЯТА НА РЕКИТЕ ТОПОЛНИЦА И СТЯМА

Теофил ТЕОФИЛОВ (Велико Търново)

Блясъкът на Възраждането и свежият спомен за величавата епопея на Априлското въстание от 1876 година са затъмнили и потиснали посочката към изучаване по-старата история на Средногорието в землищата около градовете Копривщица, Клисурса, Стрелча, Панагюрище и селата към Пазарджик и Пловдив. Въпреки това сериозен научен интерес към явно забележимите следи от живота на траките по тези места и към останките от заселища с по-късна дата проявяват първите следосвобожденски изследвачи на българската история¹. Независимо че към тяхните издирвания са добавени по-късни открития и случайни, но забележителни находки, все още трудно може да се очертае цялостна картина за протеклите по тези земи исторически събития, или да се направят категорични изводи за живота на обитателите им в предишните времена без сериозни и задълбочени теренни проучвания².

Предполагаемо бегли сведения за част от тази история би трябвало да съхраняват интересните и трудно обясними наименования на географски обекти, където срещаме думи с коренни напластявания от различни езици — дия и спомен от различни народи и времена. В настоящата тема моят интерес е насочен само към група топоними, която би определила възможния етнически приносител — евентуален основател на ядрата на някои от селищата.

В такъв общ план на теоретични предположения и хипотези, с риск да възстановя стари спорове, се осмелявам да посоча една възможна линия за научни дирения, поне що се отнася до въпроси, свързани със зараждането на селищните структури, етническата принадлежност на основателите и наследената от тях топонимия на редица географски обекти, смислово далечна и логически необяснима за днешните обитатели по тези места³. Наименованията естествено би трябвало да отговарят на съответни характерни особености на географските обекти и да изразя-

ват най-точно и най-образно тяхната специфична идентичност. Това обстоятелство ме подтикна да търся най-близко лингвистично обяснение в групата езици, които са били възможно употребяеми от едно по-ранно население. Откритието, че в голяма част от наименованията прозират производни образувания от думи с романо-латински корен и произход, за мен е ключово⁴. Разбираемо е, че населението, което е именувало обитаваните тук земи, ще да е употребявало своя диалектна езикова форма, а приемниците от по-късните времена са допринесли за отдалечаване на първоначално вложения смисъл чрез адаптация на произношението и влагането на нов смисъл.

Определена посока за търсене на близки езикови съответствия подават наименованията, посочени в поредица стари картографски изображения на Балканския полуостров от XVI—XVII век. Сведенията, които можем да извлечем от тях, са с относителна точност и вярност, но все пак за определен кръг важни топографски обекти получаваме достатъчно информация. Така в множество от картите левият приток на река Марица, който съответства на река Тополница, е нанесен с наименованието **Toponiz**, **Toponitz** и **Toponis**. (Ил. 1, 2, 3, 4 и 5). При самите извори на реката е нанесено селище със същото название, на места изобразено с възприетата за крепости сигнатура. Много са примерите за наименования, употребявани едновременно за река и прилежащо до нея населено място. Интересно е, доколко съставителят на първата карта от този тип вярно е записал и предал наименованието на реката, респ. на селището, или информацията е била адаптирана чрез ономистично заместване, при положение, че голяма част от тези карти механично е била преписвана и тиражирана от по-стари оригинали. На този въпрос трудно може да се даде категоричен съвременен отговор. Склонен съм да приема, че старото **Toponiz(tz)(s)** е било преобразувано по-късно в **Тополка** и **Тополница**. Латинското наименование подсказва образуване на дума с корен **toro** — мишка, в смисъл — миша дупка, хралупа, скрито (покрито) място, скривалище, тайник. Съпоставката с наименованието на град Копривщица, за което има изказани различни предположения⁵, но в най-рано засвидетелстваните форми: **Коприца**, **Коприйца** и **Коприщица** навежда на смислови подобия по-близки до съществително нарицателно, образувано от глагола **coprire** — покривам, скривам — идентични с предишното.

В исторически план характеристиката на географските дадености по горното течение на река Тополница и котловината, в която е разположен град Копривщица, са съответствали на едно подобно, дадено преди векове наименование — скрито, покрито място, скривалище, заслон, подслон. Тогава стръмните склонове по Веженския дял на Стара планина и централната част на Средна гора са били изцяло обрасли с букови и

дъбови гори, споменът за които беше запазен в отделни групи дървета или самотни екземпляри до края на 60-те години от нашето време.

Вече споменах, че едни от първите наименования на град Копривщица силно подпомагат посоката на моето дирене. В една карта от 1692 година селището е посочено с наименованието **Copriza**⁶, а в говоримата реч на местното население и до днес се срещат формите **Коприйца** и **Коприщица**, където все още прозира коренното образуване на думата⁷. За подкрепа ще прибавя употребеното в кондиката на Пловдивския абаджийски еснаф от 1725—1735 година наименование на селището — **Коприostitza**, вероятно с опит да бъде записано на гръцки⁸.

Късните адаптиви на наименованието са **Коприщица** и **Копривщица**, последното вероятно възприето за записване на селището в новата топография на България през Възраждането. Наименованието се свързва с растението **коприва**, но то е естествено разпространено във флората на този край и въобще не преобладава пред останалите растителни видове⁹.

Все пак задачата на настоящата тема не е точно да изясня наименованието на селището, наричано днес Копривщица, а смисъла и произхода на редица други топоними в землището на този град и близките селища в централната част на Средна гора. Тук някои наименования са дошли от античността. Бегло ще посоча съществуването на спомена за **Nicopolis ad Haemum**, запазен в карти от XVII—XVIII век и по всяка вероятност пренесен механично от по-стари източници, в които го откриваме под формата **Nicopolis ad Almos**. Възможно е до времето на съставянето на тези карти останките от античните постройки да са били все още значително забележими, дори да е бил запазен и надписът с името на града и времето на основаването му, както това знаем от археологическите открития по терените и на други мъртви днес градове¹⁰. (Ил. 6.) Ще си разреша да допусна и едно логически изведено предположение за трансформиране на античното наименование в последващи възможни — **Nicopolis** — **Никопсис**¹¹ — **Копсис**. Мястото на този средновековен град в полите на Стара планина по долината на река Стряма не е точно локализирано, въпреки че е бил забележителен с големината и величието си. Може споменът за него да е оставил следа в други карти, където срещаме записано наименование **Arcos**. Моето предположение допълва изказаното от П. Мутафчиев, че той е заемал територия при днешното село Христо Даново, под Троянския проход, където все още се четат добре останките от две Юстинианови базилики¹².

Също древен трябва да е произходът на наименованието на град Пирдоп. Най-вероятно то е тракийско и е производно на **Burdapa** или **Purdapa**¹³.

Особено внимание искам да обърна на група наименования, които са с явно по-късен произход. За улесняване на прочита ще ги представя

в табличен вид по азбучен ред с кратък коментар за географската особеност на мястото и смисловото съдържание на корена, от който е образуван съответният топоним (Таблица I). При тези топоними коренната връзка с латинския език се оказва по-близка отколкото с други езици, в които потърсих съответствие на характеризиращо географския обект нарицателно определение и към които ни насочват диренията на някои стари изследвачи. Все пак процентното съотношение при смисловото определение на наименованията действително трябва да насочва към най-употребявания език или езикова форма от население, обитаващо тези земи във време, близко до възможното, когато наименованията да бъдат възприети, употребявани и запазени до днес. Това население се е настанило в поселища из тези места и е преживявало до прииждането на бежанците от различните краища на бързо преминаващата в чуждоверски ръце Българска държава. Повече от сигурно е, че бежанците са били основен фактор за цялостно организиране на селищните структури и на тях се дължи обезличаването и адаптирането на по-ранните топоними, а заедно с това са били създадени и нови, които не са предмет на обсъждане тук. Споменът за тези действия е предаден от д-р Христо Кесяков така: „... от 1400 до 1600 година копривщенци живеели на колибарски начала в о т д е л н и д ъ р ж а в и...“ (курсивът мой — Т. Т.)¹⁴.

Тълкуването на това предание за Копривщица позволява следните разсъждения. В литературата като най-старо ядро на града се споменава т. нар. „Селище“ върху „Могилата“ — на южния бряг на Косьово дере в днешната Тороман махала¹⁵. Хората, уседнали тук, ще да са намерили сигурно убежище и добри условия за прехрана, въпреки „колибарския“ начин на живот. Редно е да възприемем, че те са имали своите названия на обкръжаващите местности и на своето поселище — (държава = страна — *paese*). За да се образуват отделните „държави“, останалото население е прииждало на етапи и не е било еднородно. Съмненията, че едни от ранните преселници идат от падналата в турски ръце столица Търнов се подклаждат от старинни фамилни имена, срещани и на двете места — Керечи, Маврудиевци, Макавеевци... Сравнително късно са придобили „арнаутите“ — българи, изселници от Македония и Албания, създатели на днешната Арнаут махала — при влива на река Петершка в Тополница. За тях се знае, че първоначално не са били допуснати близо до очертанията на оформящият се вече градец, а няколко години са преживяли в долината на река Тополница, на 2,5 км северозападно от него.

В хода на тези мисли нелогично е да подмина останките от няколкото крепости в землищата на Копривщица, някоя от които предполагаемо е могла да постави началото на една селищна структура, отбелязана в картографските материали със споменатите вече названия — *Toponis* и *Copriza*. В случая изключвам крепостите с доказан трако-римски произ-

ход в местностите Черньови бачии и Смиловене (Мързян), където животът е спрял твърде рано и където всички находки са с античен и ранносредновековен произход¹⁶. Единствени признаци за чисто средновековен произход показват Въртопското и Гърмидолското (Градище) калета. Там сериозни проучвания не са правени, но изводите са категорични, дори основавайки се само на материалите и наблюденията, набрани от мен върху иманярските изкопи¹⁷. Материалите — битова керамика, връх на стрела, гвоздеи и пр., могат да бъдат датирани не по-рано от първата половина на XIII век, а самите крепости са просъществували до падането на държавата в края на XVI.

Въртопската крепост е близка до характеристиката на множество средновековни крепости по южните склонове на Стара планина като Аневското (Ахиевското) кале¹⁸. Тя, също като тях, е строена с ломени камъни на варов разтвор без керамични примеси. Отбранителната стена е ограждала достъпа откъм малката седловина северно от крепостта, през която е преминавал стар коларски път. Ограниченото от крепостният зид пространство е имало характер на цитадела. Прозират останките от отделни сгради и помещения. Вероятно една от сградите е била църква-парацелис. До нея в скалата е зароботена цистерна, събираща дъждовна вода от покривите на сградите. Ясният прочит на зидовете е нарушен от вандалският начин на трасиране иманярските изкопи. В изровените окопи се откриват слитъци от керамично производство, железни крици и пластове с пепел и въглени. Явно в подножието на цитаделата е съществувало малко селище, чиито очертания са неясни. От юг малкото плато граничи със стръмен скален откос и там няма следи от отбранителна система. Крепостта е вместена в проломите на двата ръкава на Въртопската река и е имала за цел да отбранява преминаващият по западното корито на реката коларски път, който през Мали Вежен прехвърля билото на планината и е била част от общата верига защитни съоръжения, строени по времето на Второто българско царство.

Съвършено друга картина представят останките от крепостта при Гърми дол (Градището). Разкритите при иманярски набези части от крепостна стена показват груб строеж от ломени камъни на калов разтвор и слабо обмазване с хоросан на лицевите фуги. Тази крепост ще е правена набързо и едва ли е имала дълъг живот. В подножието ѝ от югозапад преминава стар коларски път за Душанци, Златица и Пирдоп¹⁹. Очертанията на бранителните зидове следват контурите на малкото плато на възвишението, което и до днес носи наименованието Градище. Тук също прозират очертанията на малка еднокорабна църква в средата на охраняемото пространство.

Общото впечатление и за двете крепости е, че населението им не е било многобройно. Това ще да са били военни отряди и семействата им,

18. Търновска книжовна школа. Т. 7

пазеши пътищата и преживяващи благодарение на стадата си и малките посеви от ръж по планинските плата²⁰. Възможно е някоя от тия две крепости да е белязаната в цитираните картографски материали при изворите на река *Toponis* и именувана с названието на реката. Би могло също да се предполага, че за онова време притокът — Въртопска река е бил възприет за начало на днешната Тополница, понеже извира от Хем. Вниманието на картографите е било насочено да бележат важни географски обекти и стратегически места — укрепени градове, крепости, пътища и мостове. А иначе както по цялата територия на страната, така и тук обикновеното, по-многобройно население е живеело извън твърдините. Поселищата са били разположени в обкръжаващите ги плодородни речни долини, като в повечето случаи те са били известни с наименованието на най-близката крепост.

Коя от двете споменати крепости е имал предвид картографът, когато е поставил сигнатура за укрепено населено място, е неизвестно. Склонен съм да вярвам, че е тази при Гърмидолското Градище, която е по-близо до действителните извори на река Тополница и е бранела населената вече в горното ѝ течение долина. Там, в неукрепен терен, според думите на доктор Кесяков, тези хора до 1600 година „са живеели на колибарски начала“ и са могли да поставят основите на едноименното селище веднага след сриването на крепостите при нашествието на чуждоверците — някъде около самото начало на XV век. Сградите са били едноетажни, едно-двуделни, талпени, приличащи по-скоро на колиби. Споменът за тях е оцелял в заварените, преживели кърджалийските опожарявания на града в края на XVIII век, Павликянска и Вакарелска къщи²¹.

Така или иначе, селището е било основано от население, живеещо извън малките крепости и е успявало да поминува из тези места. То ще е дало и наименованията на географските обекти, чийто явен латински произход предоставя възможност за изграждане на хипотезата, че тук са намерили убежище част от пленените останки от латински войски след сериозните поражения, нанесени им от цар Калоян през 1205 година, а и при по-нататъшните последователни действия на Борил²². Необходимо е да направя кратък коментар и върху подадения от хронистите на протеклите събития изворов материал. Вилардуен титува Йоанис (Калоян) с определението — „крал на Влахия“, сиреч на България, понеже военните действия са се водили в Романия (Тракия), а тези земи са се смятали повече за притежание на новооснованата тогава латинска империя. В този смисъл едва ли всичките пленници от разгромената Балдуинова армия са били прехвърлени зад Дунав и даже зад Хем, особено що се отнася до обикновения състав, състоящ се от дребни благородници и увлечените от тях селяни и наемници. Тези ще да се са разпръснали и настанили в незаетите от автохтонното население пространства из горските пу-

щинаци по долините на реките между Средна гора и Стара планина, защото са нямали никакви възможности и средства да се върнат към родните места. В контекста на казаното не бива да се възприемат като наивни и безпочвени запазените и отчасти популяризирани легендарни повествования — преживелици за рицаря Балафаре и Дан (Богдан) войвода, както и тази за Конт д'Офрей²³, независимо от формата, в която са пренесени.

Останките от латинското поселение по тези места прозират и в ясния прочит на латински коренни образувания на някои лични и фамилни (прякорни) имена — Бено (Беньо), Мано (Маньо), Матан (Матана), Панчо; Вакарелци, Мандуловци, Торомонци, Фингаровци и др.²⁴ (Таблица II) Логично следва да подчертая, че за Копривщица неслучайно найстарото ядро за образуване на селището е махалата, запазила и до днес името-прякор на фамилията-основател — **Тороман**.

БЕЛЕЖКИ

¹ Мутафчиев, П. Стари градища и друмове из долините на Стряма и Тополница. В: Избрани произведения. Т. I. С., 1983. Кацаров, Г. И. Из историята на Копривщенска област. — В: Юбилеен сборник Копривщица. С., 1926, 113—117 и цит. там литература.

² Забележително явление в землищата на споменатите селища са множеството могили и могилни струпвания, както и останките от стари селища и крепости. Сериозна находка в миналото е Панагюрското съкровище. От тези обекти е проучена сравнително малка, дори незначителна част — калето в местността Мързян и няколко могили до с. Стрелча. Вж.: Китов, Г. Тракийските могили край Стрелча. С., 1979.

³ Опит за вникване в същността на някои наименования намираме у: Делиделвов, Д. Бележки за историята на Копривщица. В: Юб. сб. Копривщица. С., 1926, с. 191 и 192. Иширков, А. Град Копривщица. Пак там, 239—241 и цит. там литература. Ослеков, Л. Н. Копривщица. Пак там, с. 472. Делирадев, П. Пътувания из България. Т. V. С., 1955, с. 256.

⁴ Кесяков, Хр. Вълко и Годор Чалъкови. Пловдив, 1935, с. 12. Тук намираме сполучлив пример относно наименованието на река Петрешка — от petros = камък.

⁵ Пак там, с. 12, абз. 1. Ослеков, Л. Цит. съч. Същият насочва към румънски произход на топонимите, което обстоятелство е силно съмнително при положение, че не са засвидетелствани никакви данни за преживяване на изселници от Румъния тук. Така наречените власи, местните каракачани, говореха гръцки език, ясен признак за тяхния произход.

⁶ Откритието е подпомогнато от проф. Йордан Андреев от ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, комуто изказвам искрена благодарност.

⁷ Делиделвов, Д. Цит. съч.

⁸ Кесяков, Хр. Цит. съч., с. 12.

⁹ Наименованието на растението *коприва* произхожда от същия корен — в смисъл — покрива, скрива другите видове треви и цветя.

¹⁰ Случаите са много. Достатъчно е да спомена само *Nicopolis ad Istrum* и *Stobi*.

¹¹ **Якобсон, А. Л.** Крым в средние века. М., 1973, с. 34 и бел. 5 на с. 163. Тук следва да направя коментар на приложената в ил. 6 карта на Ортелиус, А. от 1585 г., където отчитам сериозна грешка при обозначението на дясните притоци на река Марица. Подведени от подобни източници някои автори погрешно възприемат обозначението **Bargos (Borgos)** за старо наименование на р. Тополница.

¹² **Мутафчиев, П.** Цит. съч., с. 289 (бел. 10), с. 230 и 314—317. **Ников, П.** Из историята на Подбалканската област. Сп. „Родина“ кн. 1, год. I, С., 1938, 24—43. **Джамбов, Ив.** За местоположението на средновековния град Копсис. В: Археология, С., 1986, № 19—27 и **Замъкът в Средновековна България.** В: Археология, С., 1992, № 10—19. **Маджаров, М.** Казармата на Първа Аврелианова кохорта в Суб Радице. В: Археология, № 1, С., 1986, с. 45.

¹³ **Стоянов, М.** Град Пирдоп в миналото и сега. С., 1941 с., 24. **Георгиев, Вл.** Днешното състояние на проучванията върху тракийския език. Археология, С., 1960, № 13—27 и приложената карта. Според мен подаденото от Вл. Георгиев наименование изключва други възможни предположения, освен по-късни адаптации.

¹⁴ **Кесяков, Хр.** Цит. съч., с. 12.

¹⁵ **Ослеков, Л.** Цит. съч., с. 463. **Теофилов, П.** Копривщица (пътеводител). С., 1962, 102—103.

¹⁶ **Теофилов, П.** Цит. съч., с. 15.

¹⁷ Донесени от мен материали бяха внимателно огледани и датирани от археолога ст. н. с. Йордан Алексиев — директор на Великотърновския филиал на АИМ при БАН, комуто изказвам искрена благодарност.

¹⁸ **Джамбов, Ив.** *Замъкът...*, 10—19.

¹⁹ **Мутафчиев, П.** Цит. съч., **Делирадев, П.** Цит. съч.

²⁰ Групи стръкове дива ръж и днес се откриват в подножието на крепостите.

²¹ Вакарелската къща е била демонтирана от наследници и талпите ѝ разпродани през 1953 г.

²² **Мутафчиев, П.** Цит. съч. с. 230 и 289 (бел. 10). **Вилардуен, Ж.** Завладяването на Константинопол. С., 1985, с. 117 параграфи 414 и 417, с. 153 и 154, бел. 163.

²³ **Делирадев, П.** Цит. съч., с. 265 и **Огнища на свободата.** С., 1929. Легендата е предадена чрез баладата на Иван Вазов. По всяка вероятност името Балафре = Балафаре е фамилно. Легендата включва и произхода на наименованието на връх Богдан. Успореден мотив откриваме и във Вазовата драма Борислав, където един от героите е рицарят Конд д'Офрей, основател на с. Кондофрей — Радомирско. **Николов, М.** Странстващият рицар. Непубл. ръкопис, предоставен ми от Йордан Алексиев, комуто изказвам благодарност.

²⁴ **Тотева, Р.** Копривщенски кенета. — В: *Българска Етнология*, С., № 1, 1996, с. 66. Упоменатата в статията баба **Дукерка**, която яздела на кон и сама безстрашно е обикаляла Средногорието, също насочва да потърся произхода на явно прякорното ѝ, възможно и подигравателно дадено фамилно име с ясен корен **дук**, в преживелиците за старите обитатели — основатели на града.

Картографските материали, показани в илюстрациите, са извлечени от **Ляков, Л.** Учебен факсимиле-атлас. Картографиране на българските земи през вековете (до XVIII век). СУ „Кл. охридски“ — ГГФ.

ИЗПОЛЗВАНИ РЕЧНИЦИ

Войнов, М., Милев, А. Латино-български речник. НИ, С., 1990.

Петрова, М. К., Симеонова, М. Б., Иванов, Н. Италиано-български речник. НИ, С., 1972.

Колектив, БАН. Румъно-български речник. С., 1962.

Таблица I

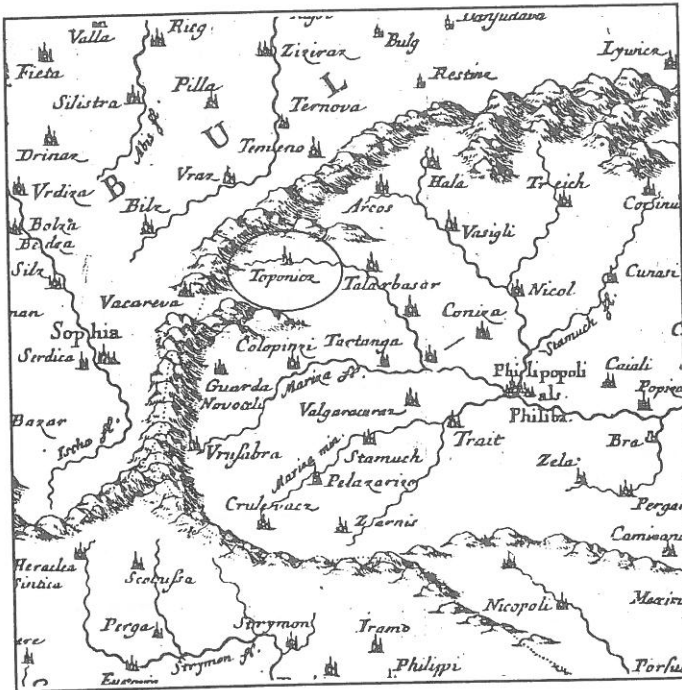
№	название	предп. произход	бълг. смисъл
1.	Азан (Местност, Копр.)	лат. 1. asinus. 2. assus. рум. 1. asana 2. asin	1. магаре 2. сух, слънчев, припек, азиатски 1. пресушавам 2. магаре
2.	Алтзалан (Масив, Душанци) Съставна дума от Алт и Залан	лат. 1. alte 2. altus 1. salus	1. високо, дълбоко 2. висок, величест- вен, възвишен, дълбок, скрит 1. здраве, поздрав
3.	Арбут (Връх, Копр., Стрел.)	лат. 1. arbuteos 2. arbutus	1. ягодов 2. ягода
4.	Арнеа (Река при ман. „Св. Илия“ — Пирдопско)	ит. 1. arnia 2. arniaio	1. кошер 2. пчелин
5.	Артъовица (Местност, Душанци)	лат. 1. arto 2. artus	1. стеснявам, ограничавам. 2. тесен, плътен, гъст, ограничен
6.	Аулата (Долина, панаг.)	лат. 1. aulus	1. зала, амфитеатър
7.	БИЧ (Връх, Копр.)	лат. 1. bis	1. двоен
8.	Вакарел, Вакарелски (Селище, копр. род)	лат. 1. vacca 2. vaccarella	1. крава 2. юница
9.	Вежен (Връх в Стара пл.)	лат. 1. vegeo ит. 1. veggente	1. пробуждам; жив съм, бодър съм, свеж съм 1. виждащ, зрящ, прозиращ, предвиждащ
10.	Джафарица (Местност, Копр.) Съставна дума от Джа и Фаре	ит. 1. gia 2. fare	1. вече 2. правя. Възм. произход от фам.

11	Джугла (Възвишение, Душ.)	ит. 1. giu	име като Балафаре. 1. долу, надолу, ниско
12	Зурзула	лат. 1. sursulla	1. тревен, затревен
13	Климаш (Връх, склон, Копр.)	лат. 1. climax ит. 1. clima, climatico рум. 1. climă лат. 1. cooperio, coperio, coopertus	1. градация, гради- ране, градиращ 1. климат, климатичен 1. склон 1. покривам, скривам; покрит, скрит
14	Коприва, Коприица, Коприщица, Копривщица	ит. 1. coprire	1. покривам, закривам, скривам, закрилям
15	Крецул (Възв., Копр.)	лат. 1. cresco, cretus ит. 1. crescere	1. раста, пораствам 1. растя, подемам се, въздигам се
16	Кофорита, Куфорита (Река, Копр.)	лат. 1. coffia	1. обвивка, кожух, черупка. (В см. зат- ворена, обвита.)
17	Манзул (Връх, Панаг.)	лат. 1. mansio ит. 1. manso, mansueto	1. бивак, лагер, място за нощуване 1. кротък, благ, мек, топъл, опитомен
18	Мерул	лат. 1. merula 2. Merula	1. кос, дрозд 2. фамилно име
19	Петрешка (Река, Копр.)	лат. 1. petros	1. камък
20	Раеница	лат. 1. raeda 2. Raetus, Raetia	1. кола, каруца 2. ретийски, Реция — Изт. Алпи
21	Рорач (Хребет, Душанци)	лат. 1. roarii, rorariorum 2. roro 3. rorat, roris	1. леко въоръж. воин, прашкаджия 2. оросявам 3. рося, росен
22	Реман	лат. 1. remaneo	1. оставам
23	Сериовица (Местност, Копр.)	лат. 1. sera, serae 2. serius 3. sero, seru sertus	1. резе, мандало 2. сериозен 3. съединявам, свързвам

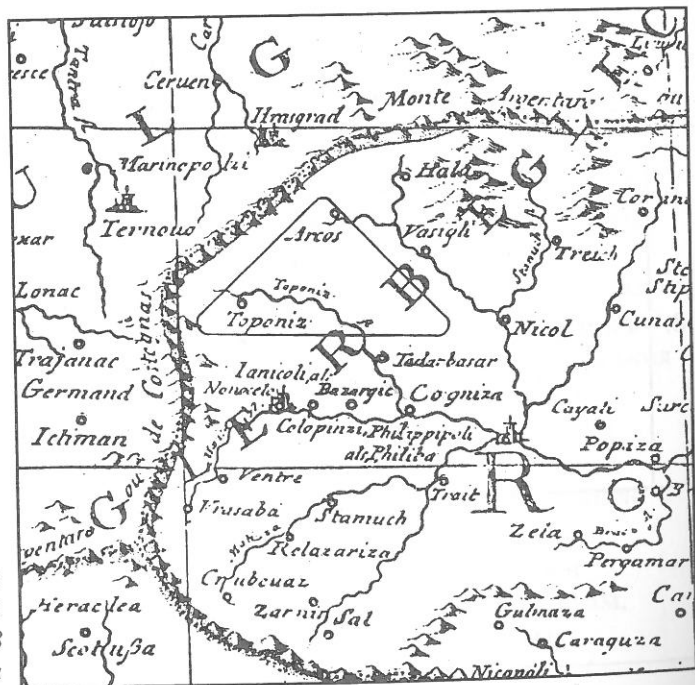
24.	Топонис, Топониц	ит. 1. serio лат. 1. topo 2. toponeo, toponis	1. сериозен, строг, суров 1. мишка 2. мишо място, хралупа, скрито, покрито място
25.	Урсулица (Местност, Копр.)	лат. 1. ursa, ursus ит. 1. orso	1. мечка, мечок 1. мечка
26.	Чербул (Местност, Копр.)	лат. 1. cervus 2. cervi ит. 1. cerbio, cervio, cervi	1. елен 2. палисада 1. елен
27.	Чифир (Местност, Копр., Стрелча)	лат. 1. zephyrus	1. зефир, вятър, западен вятър

Таблица II

№	име, фам. (прякор)	предпол. произход	бълг. смисъл
1.	Бено, Беньо	лат. 1. bene	1. добре, добър
2.	Вакарелски	вж.: Табл. I. 8	
3.	Мандулови	лат. 1. mandola	1. лютия
4.	Мано, Маньо	лат. 1. mano	1. ръка, вода на ръка
5.	Матан, Матана	лат. 1. mattana	1. навъсеност, раздразнителност, лошо настроение
6.	Панчо, Панчови	ит. 1. pancia 2. panciera	1. корем, шкембе 2. ризница, корсет
7.	Тороман, Торомани (Съст. от Торо и Мано)	лат. 1. toro 2. mano	1. бик 2. вода на ръка (в см. отглеждам)
8.	Фингарови	лат. 1. fingo ит. 2. fingere	1. ръководя, направлявам, поучавам 2. преструвам се, правя се на нещо

Ил. 1. Част от карта на Н. Сансон от 1665 година

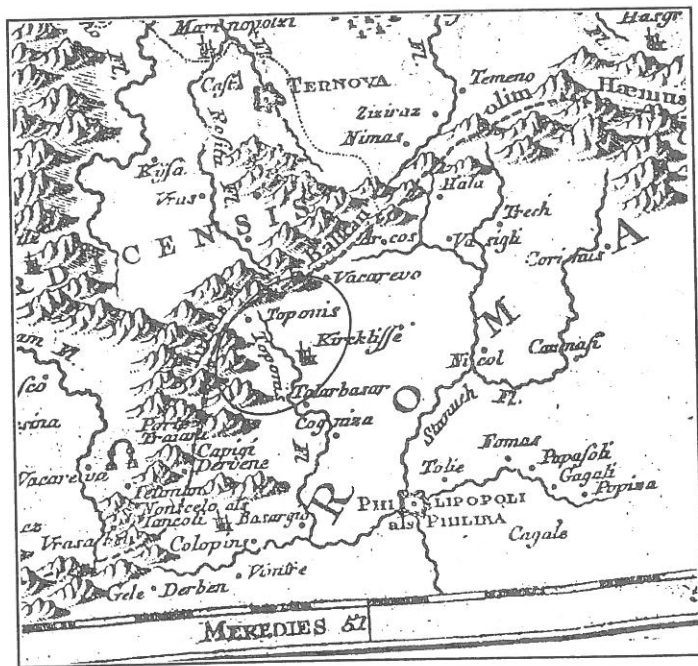
Ил. 2. Част от карта на Н. Сансон и Н. Яйо от 1688 година

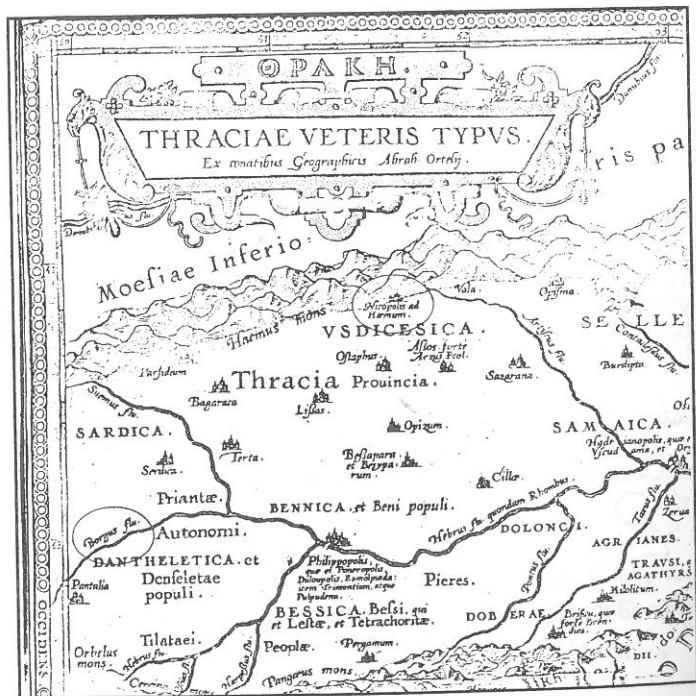
Ил. 3.
Част от карта
на Дж. Кантели
от 1689 година

Ил. 4. Част от
карта на Т. Лотер
от 1720—1730
година

Ил. 5. Част от карта на Т. Лотер, датирана около 1750 година

Ил. 6. Част от карта на А. Ортелиус от 1585 година